

підприємств олійно-жирового комплексу / А. В. Фаїзов // Вісник соціально-економічних досліджень. – № 36. – 2010. – С. 182–186. 7. Саблук П. Т. Агропромисловий комплекс у системі зовнішньоекономічної діяльності України / [П. Т. Саблук, А. А. Фесина, В. І. Власов та ін.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 242 с. 8. Україна в цифрах 2011. Статистичний збірник / [за ред. О. Г. Осауленка]. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 250 с.

Bibliography (transliterated): 1. Ilyashenko, N. S. (2009), «Mekhanizm upravlinnya pidpryyemstvom na zasadakh innovatsiynoho marketynhu», Mekhanizm rehulyuvannya ekonomiky, No. 4 (44), pp. 42–47. 2. Boyko, O. S. (2009), «Orhanizatsiyno-ekonomichniyomovaktyvizatsiyiinnovatsiynoyidiyal'nosti», Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi, No. 2, Rezhyim dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2009_2_4.pdf. 3. Tarshyn, S. I. (2004), «Innovatsiyno-investytsiyna polityka rozvytku oliynoho vyrobnytstva», Derzhava ta rehiony. Seriya: Derzhavne upravlinnya, No. 1, pp. 23–27. 4. Drahan, I. V. (2008), «Rozvytok innovatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstv oliyno-zhyrovoho pidkompleksu APK», Avtoref. dys. kand. ekonom. nauk, Zhytomyr, 20 p. 5. Kuz'mins'ka, N. L. (2011), «Osoblyvosti funktsionuvannya oliyno-zhyrovoyi haluzi Ukrayiny», Ekonomika APK, No. 12, pp. 161–165. 6. Fayizov, A. V. (2010), «Problemy ta perspektyvy rozvytku syrovynnoyi bazy pererobnykh pidpryyemstv oliyezhyrovoho kompleksu», Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen, No. 36, pp. 182–186. 7. Sabluk, P. T., Sabluk, A. A. and Vlasov, V. I. (2005), «Ahpromyslovyu kompleks u systemi zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti Ukrayiny», Kyiv: NNTs IAE, 242 p. 8. Ukrayina v tsyfrakh 2011. Statystychnyy zbirnyk, za red. O. H. Osaulenka, Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny, 2012, 250 p.

Надійшла (received) 15.10.2014

УДК 332.1

О. І. ТКАЧЕНКО, ст. викладач, Харківський інститут фінансів
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі;
Ю. С. ФОМЕНКО, викладач, Харківський інститут фінансів
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У статті визначено зміст державного регулювання регіонального розвитку. Розглянуто механізм державного регулювання розвитку регіонів. Залежно від того, які саме проблеми і як вирішуються із застосуванням конкретного державного механізму регулювання. Також визначені основні стратегічні напрями регулювання економіки регіонів згідно основних Концепцій регіональної політики України. У висновках наведено заходи щодо удосконалення державного регулювання розвитку регіонів України.

Ключові слова: регіональна політика, соціально-економічний розвиток регіонів, державне регулювання регіонального розвитку, механізми державного регулювання регіонального розвитку.

Вступ. Внутрішнє різноманіття регіонального устрою української держави не може й не повинне бути переборене в історичній перспективі. Раціональна регіональна політика держави дає можливості оптимальної децентралізації держави при збереженні і посиленні її позицій у стратегічному розвитку економіки й суспільства.

Сучасна економіка регіонів України характеризується неоднорідністю соціально-економічного становища окремих частин, а також незбалансованим розвитком. Задоволення потреб громадян відбувається на нижчому рівні ніж встановлено державою, неспроможність вирішення всіх питань у рамках договірних відносин між органами влади, органами місцевого самоврядування та громадським сектором, зниження можливостей середньострокового

прогнозування та неможливість здійснення довгострокового планування. В результаті виникає потреба в механізмах, які втілюють і реалізують державні інтереси, що вимагає посилення впливу держави на економіку кожного регіону та застосування значної кількості важелів державного регулювання.

Важливе місце у регіональному розвитку української економіки займають фінансові питання. Необхідним є такий підхід до регіональної господарської політики, який має на увазі не тільки управління поточними надходженнями й видатками коштів, але ще й розробку довгострокової фінансової стратегії, що збалансувала б капіталовкладення з поточними операційними потребами регіональної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики соціально-економічного регіонального розвитку присвячено чимало наукових робіт вітчизняних і зарубіжних авторів.

Серед фахівців України слід зазначити таких авторів: З. С. Варналія, В. Є. Воротіна, В. Ю. Керецмана, М. І. Долішнього, Ю. В. Макогона, О. В. Федорчака, О. М. Нижника, В. С. Кравців, С. А. Романюка, В. І. Чужикова, серед закордонних – С. Алексіадіса (Греція), Т. Альвеса (Іспанія), Д. Бейлі (Великобританія), Г. Гожелака (Польща), У. Грауте (Німеччина), Н. Казлаускіне (Бельгія), В. Лексіна (Російська Федерація), Ф. Монфора (Бельгія), А. Пороховського (Російська Федерація), П. Свяневича (Польща), А. Хемдоу (Франція), В. Швецова (Російська Федерація).

На даному етапі питання розвитку і взаємодії регіонів є надзвичайно актуальними для України, тому що відсутність обґрунтованої політики регіонального розвитку держави може призвести до збільшення нерівності і зростаючих економічних, політичних і соціальних проблем.

Невирішені частини проблеми. На сучасному етапі трансформації національної економіки, питання подальшого розвитку залежне від проблем розвитку регіону загалом. Тому ефективне функціонування усіх ланок і систем необхідне для зміцнення стабільності життя населення і кожного громадянина. Досягнення цієї мети можливе лише за умови участі держави в соціально-економічних процесах кожного регіону.

Мета досліджень, постановка проблеми. Метою роботи є системне дослідження питань державного регулювання розвитку регіону.

Основні результати дослідження. Державна регіональна політика займає особливе місце в системі державного регулювання економіки. Адже для регулювання соціально-економічного розвитку важливе вивчення ресурсних, геополітичних, демографічних, історичних і насамперед економічних особливостей кожної частини території держави, а також врахування особливостей та конкурентних переваг кожного регіону.

Враховуючи систему факторів, що впливають на соціально-економічний розвиток України в сучасних умовах, а саме глобалізацію світогосподарських зв'язків та європейської регіоналізації, інноваційного розвитку, підвищення міжнародної конкуренції, уряд повинен застосувати політику впливу на регіональний розвиток, що забезпечує: зміцнення економічного простору держави; гарантує унітарність і територіальну цілісність держави за умови відповідної економічної самостійності регіонів; раціональне поєднання національних та місцевих інтересів на основі децентралізації влади, зменшення регіональних відмінностей в рівнях соціально-економічного розвитку регіонів, у рівнях і якості життя населення, підвищення конкурентоспроможності регіонів на основі оптимального використання соціально-економічного потенціалу

Наведемо механізми, що характеризують регулюючий вплив держави на соціально-економічний розвиток регіонів. (рис. 1) [1].

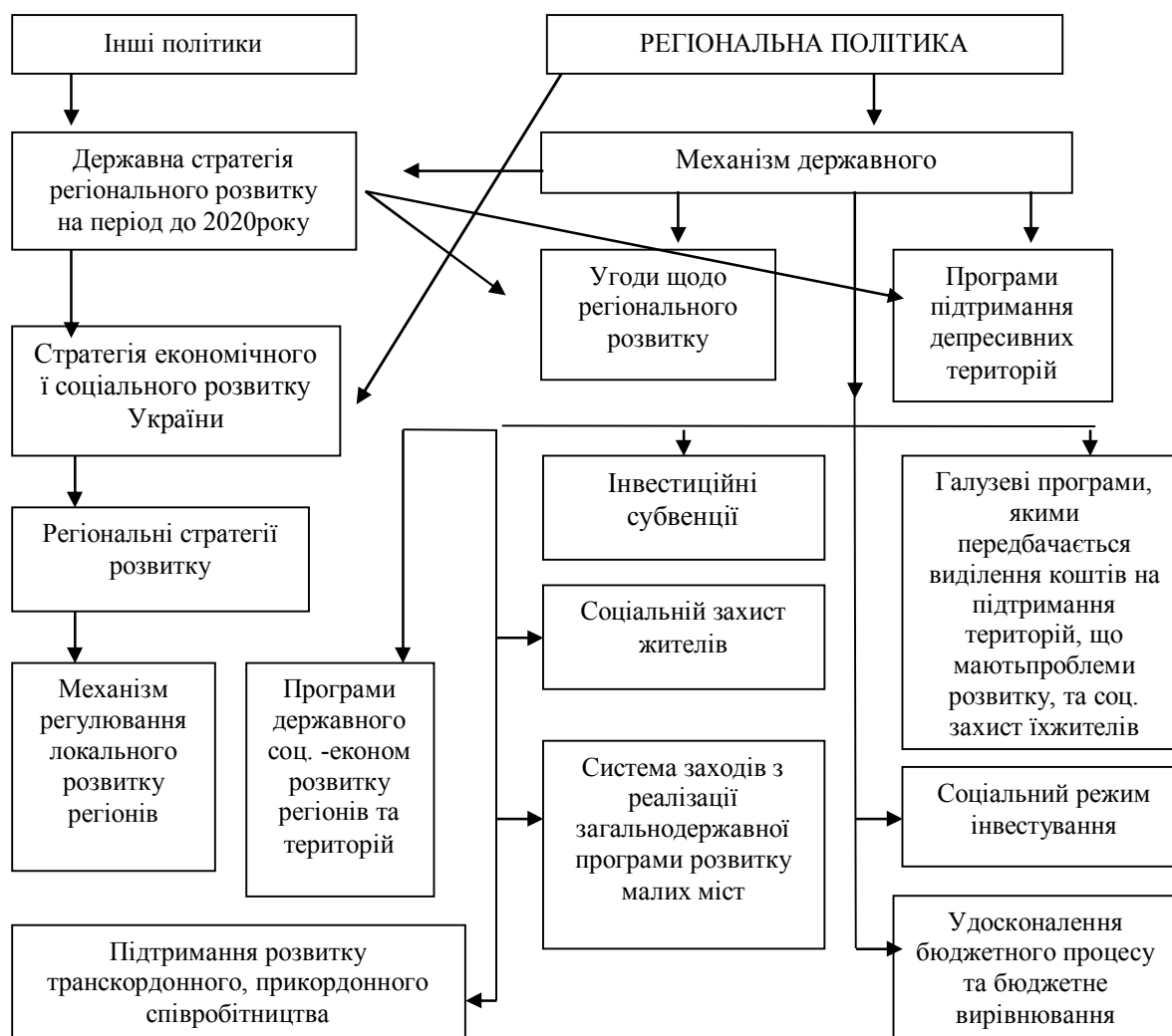

Рис. 1 – Механізми державного регулювання розвитку регіонів

У період незалежності України розвивалися механізми реалізації державних пріоритетів регіонального розвитку, формуючи стратегічні вектори та напрямки регулюючого впливу на економіку регіону.

У 1998 році основним напрямом стратегічного регіонального розвитку стало створення необхідної правової бази, розробки методів прогнозування та планування, а в 2010 році – економічного та фінансового забезпечення регіонального економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності регіонів.

На сучасному етапі основним стратегічним документом для регіональної політики в Україні є Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, яку КМУ прийняв в 2014 році [3]. Тим не менше, в інших стратегіях соціально-економічного розвитку також були представлені різні механізми регіональних трансформаційних процесів. Тільки на цій основі можуть бути виявлені і враховані причини та фактори негативних відхилень між плановим та фактичним рівнем ефективності впровадження механізмів регулювання регіонального розвитку, щоб науково обґрунтувати шляхи удосконалення цих механізмів.

Таблиця 1– Стратегічні напрями регулювання економіки регіонів згідно основних Концепцій регіональної політики України

Нормативні документи					
Проект ЗУ «Про концепцію державної регіональної економічної політики» 1998 р. [5]	Указ Президента України Про Концепцію державної регіональної політики 2001 р. [7]	Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року 2006 р. [2]	Проект Закону України «Про засади держ. регіон, політики» у редакції 2008 р. [4]	Проект Закону України «Про засади державної регіональної політики» у редакції 2010 р. [6]	Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [3]
Законодавча база	Державне стратегічне регіональне планування	Нормативно-правове та інституційне забезпечення	Фінансово-економічне забезпечення	Економічне та фінансове забезпечення	Підвищення конкурентоспроможності регіонів
Бюджетно-фінансове регулювання та селективна державна підтримка окремих регіонів	Державна підтримка регіонів	Організаційне забезпечення	Інституційне забезпечення	Забезпечення конкурентоспроможності регіонів	Територіальна соціально-економічна інтеграція
Розвиток таких методів державного впливу, як прогнозування та програмування	Міжрегіональне та прикордонне співробітництво	Фінансове забезпечення	Гуманітарне забезпечення	Інституційне забезпечення	Ефективне державне авління у сфері регіонального розвитку
Створення спеціальних (вільних) економічних зон	Розбудова інфраструктури регіонального розвитку	Науково-методичне забезпечення	Кадрове забезпечення	Соціальне та гуманітарне забезпечення	-

Закінчення таблиці 1

Нормативні документи					
Розвиток міжрегіонального та прикордонного співробітництва	Розвиток депресивних територій	-	Міжнародне співробітництво у сфері регіональної політики	Кадрове забезпечення	-
-	Реформування бюджетної системи, формування фінансової спроможності органів місцевої влади	-	-	Міжнародне співробітництво	-

Основним недоліком на шляху до реалізації існуючої політики є слабка ефективність створених механізмів, їх не узгодженість між собою та відсутність деталізації плану впровадження кожного з них. Крім того, стратегії розвитку регіонів України відрізняються надмірною подрібненістю механізмів для вирішення місцевих проблем, але їх взаємодія в комплексі можуть бути суперечливим.

У період 2000–2006 рр. змінені 4 регіональних стратегії розвитку, кожна з яких має свої особливості і риси, засновані на певних механізмах. З одного боку, це показує еволюцію поглядів і концепцій розвитку регіонів України, а з іншого – це дало негативний ефект на розвиток економіки регіонів, ефект невизначеності і постійних змін, в якій регіональній системі досить важко налаштуватися на будь-який з вибраних курсів розвитку. Через це регіональна система втрачає стійкість і не підлягає ефективному регулюючому впливу держави, викликаючи нову хвилю стратегічних рішень.

Враховуючи наведені недоліки, постає необхідність у дослідженні взаємозв'язку системи державного управління та регіонального розвитку, що дасть змогу сформувати підґрунтя для оптимального управління регіональною економікою у будь-якій сфері: економічній, соціальній, екологічній.

Висновки. Отже, державна підтримка розвитку регіону має здійснюватися, насамперед у рамках державних і регіональних програм, в яких доцільно запропонувати комплексну систему заходів щодо вдосконалення державного регулювання регіонів України:

1) з урахуванням актуальності ризиків незбалансованого регіонального розвитку й виникнення на цій основі реальних сепаратистських погроз, розробити національну довгострокову стратегію регіонального розвитку економіки України. Система хеджування національних ризиків регіональної незбалансованості повинна включати в себе такі блоки, як інституційний, структурний, макроекономічний, бюджетно-фіскальний, фінансовий та грошово-кредитний.

2) розробити і впровадити сучасні критерії і підходи до оцінки нормативно-правових актів у регулюванні розвитку регіонів;

3) обґрунтовувати показники розвитку регіонів на основі використання програмно-цільового підходу до планування, зокрема бюджетного, запровадити методики стратегічного планування регіонального розвитку у національному масштабі, а також на рівні областей і громад;

4) розробити інструменти та процедури визначення результативності та ефективності державних заходів, що не залежать від політичних чинників, зокрема від політичної конфігурації національного уряду, складу регіональних органів влади, станом відносин між лідерами обласної адміністрації, Кабінетом Міністрів і Президентом України;

5) деталізувати методику стратегічного планування з питань розвитку регіонів.

Необхідно також відзначити, що, поряд з чітким розподілом законодавчої влади, відповідальності та фінансово-економічної бази між загальнодержавним та місцевими рівнями у регулюванні центру ваги соціально-економічного розвитку регіонів мають бути передані на місцевий рівень. Це надасть можливість розробити ефективний механізм для формування та виконання місцевих бюджетів у плані розвитку економічного потенціалу регіонів країни, а також сприятиме соціальним стандартам життя населення.

Список літератури: 1. *Воротін, В. Є.* Модифікація механізму державного управління соціально-економічним розвитком [Текст] / В. Є. Воротін // Стратегічні пріоритети: науково-аналітичний щоквартальний збірник. – К: НІСД, 2010. – № 1(14). – С. 5–10. 2. Постанова «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» №1001 від 21. 07. 2006: за станом на 02. 12. 2011: (текст) [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF> 3. Постанова «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» №385 від 06. 08. 2014: (текст) [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> 4. Проект Закону України «Про засади державної регіональної політики»: за станом на 08. 10. 08: (текст) [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://bizvolnet.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=208&Itemid=82 5. Проект Закону України «Про концепцію державної регіональної економічної політики» №1213 від 09. 07. 1998: за станом на 09. 07. 1998: (текст) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=4219 6. Проект Закону України «Про основи державної регіональної політики» від 7. 12. 2010: (текст) [Електронний ресурс] / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. – Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/www/?p=1919> 7. Указ «Про Концепцію державної регіональної політики» №341/2001 від 25. 05. 2001: (текст) [Електронний ресурс] / Президент України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.

Bibliography (transliterated):1. *Vorotin, V. E.* Modifikatsiya mehanizmu derzhavnogo upravlinnya sotsialno-ekonomichnim rozvitkom [Tekst] - Strategichni prioriteti: naukovo-analitichniv shokvartalniv zbirnik. – Kiv: NISD. 2010. – No 1(14). – P. 5–10. 2. Postanova «Pro zatverdzhennya Derzhavnovi strategiyi regionalnogo rozvytku na period do 2015 roku» No 1001 vid 21.07.2006 za stanom na 02.12.2011: (tekst) [Elektronnyy resurs] – Kabinet Ministriv Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF> 3. Postanova «Pro zatverdzhennya Derzhavnovi strategiyi regionalnogo rozvytku na period do 2020 roku» No 385 vid 06. 08. 2014: (tekst) [Elektronnyy resurs] / Kabinet Ministriv Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> 4. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro zasadi derzhavnoyi regionalnoyi politiki»: za stanom na 08.10.08: (tekst) [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu <http://bizvolnet.org.ua/index.php?option=>

com_content&task=view&id=208&Itemid=82. 5. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro kontseptsiyu derzhavnoyi regionalnoyi ekonomichnoyi politiki» No 1213 vid 09. 07. 1998: za stanom na 09.07.1998: (tekst) [Elektronnyy resurs] / Verhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=4219. 6. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro osnovy derzhavnoyi regionalnoyi politiki» vid 7. 12. 2010: (tekst) [Elektronnyy resurs] / Ministerstvo regionalnogo rozvytku, budivnitstva ta zhitlovo-komunalnogo gospodarstva. – Rezhym dostupu: <http://www.csi.org.ua/www/?p=1919>. 7. Ukaz «Pro Kontseptssyu derzhavnoyi regionalnoyi politiki» No 341/2001 vid 25.05.2001: (tekst) [Elektronnyy resurs] / Prezident Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.

Надійшла (received) 14.01.2015

УДК 336(075. 8)

Л. В. ФЕЩЕНКО, канд. екон. наук, доц., Харківський інститут фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі;
О. С. СЕНДЕЦЬКИЙ, студент, Харківський інститут фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Визначено сутність фінансів регіону, обґрунтовано необхідність розробки стратегії фінансової безпеки в сучасних умовах; за допомогою спеціального методу (SWOT-аналіз) визначено матрицю, що дозволяє визначити взаємозв'язки між внутрішніми чинниками – сильними та слабкими сторонами об'єкту аналізу та зовнішніми факторами впливу – можливостями та загрозами розвитку регіональних фінансів; в результаті окреслено напрями реалізації стратегії фінансової безпеки Харківської області.

Ключові слова: фінанси регіону, фінансова безпека, SWOT-аналіз.

Постановка проблеми. Нестабільне фінансове становище регіону зумовлене значними фінансовими ризиками та впливом кризових явищ, що виявляється в наявності дефіциту бюджету, значному податковому навантаженні на суб'єктів господарювання та нерівномірності їх ресурсів, низькому рівні інвестицій, відсутності інноваційної складової розвитку фінансів тощо. У зв'язку з цим необхідним є формування основ фінансової безпеки Харківської області, що дозволить визначити найбільш перспективні напрями розвитку регіональних фінансів.

Аналіз попередніх публікацій. Наукове обґрунтування розробки та впровадження стратегії розвитку регіонів досліджували такі вітчизняні науковці, як: Б. Буркинський, В. Геєць, З. Герасимчук, М. Козоріз та зарубіжні, наприклад, Б. Аллан, Р. Мертон, Ш. Бланкарт та ін. Незважаючи на активні наукові пошуки, спрямовані на вирішення означеної проблеми, досі ще не надано цілісної концепції забезпечення фінансової безпеки регіону.

Метою дослідження є розкриття теоретичних аспектів категорії «фінансова безпека регіону» як складової економічної безпеки та розробка основ її реалізації на прикладі Харківської області.